

Mirasçıların İntikal Borçlarından Sorumluluğu Bakımından Terekenin Resmi Defterinin Tutulması*

Keeping the Official Ledger of the Estate in Terms of the Heirs' Responsibility for Inheritance Debts

Serra KOCAR** , Faruk ACAR***

ÖZ

Mirasbırakanın ölümüyle miras, külli intikal ilkesi gereği mirasçılara intikal etmektedir. Mirasçılar, mirası kabul etmesiyle veya ret için öngörülen sürenin geçmesiyle tereke borçlarından kişisel ve müteselsil sorumlu hale gelmektedirler. Bu sebeple mirasçılar, mirası kabul etmeden önce terekede yer alan aktif ve pasifleri öğrenmek için terekenin resmi defterinin tutulmasını talep edebileceklerdir. Resmi deftere mirasbırakanın borçları ve mirasın intikalinden kaynaklanan borçlar yazılmaktadır. Mirası resmi deftere göre kabul eden mirasçı, yalnızca resmi deftere yazılan borçlardan sorumlu olmaktadır. Resmi deftere yazılmamasında alacaklının kusurlu olmadığı borçlardan ise mirasçının alacaklıya karşı terekeden elde edilenler ölçüsünde sorumluluğu bulunmaktadır. Ancak resmi defterin mirasçıya sağladığı bu korumanın bütün tereke borçlarını kapsayıp kapsamadığı, değerlendirilmesi gereken bir meseledir. Kanun hükmünün lafzına ve bu konuda verilen mahkeme kararına göre etkinin, yalnızca mirasbırakanın borçları için geçerli olduğu ifade edilse de kapsama intikal borçlarının da dâhil edilmesi, resmi defterin tutulmasıyla sağlanmak istenen amaca daha uygundur.

Anahtar Kelimeler: Resmi Defter, Resmi Defterin Tutulması, Mirasbırakanın Borçları, İntikal Borçları, Mirası Resmi Deftere Göre Kabul Eden Mirasçı, Sorumluluğun Sınırlandırılması.

ABSTRACT

Upon the death of the testator, the inheritance is transferred to the heirs in accordance with the principle of universal succession. The heirs become personally and jointly liable for the debts of the estate upon the acceptance of the inheritance or the expiration of the period stipulated for refusal. For this reason, the heirs may request the official ledger of the estate to be kept in order to learn the assets and liabilities in the estate before accepting the inheritance. The debts of the testator and the debts arising from the inheritance are written in the official ledger. The heir who accepts the inheritance according to the official ledger is only responsible for the debts written in the official ledger. For the debts that the creditor is not at fault for not being written in the official ledger, the heir is liable to the creditor to the extent of what is obtained from the inheritance. However, whether this protection provided to the heir by the official ledger covers all the debts of the estate constitutes an issue that needs to be evaluated. According to the wording of the provision of the law and the court decision on this issue, although it is stated that the effect is only valid for the debts of the heir, the inclusion of the debts of inheritance in the scope is more appropriate for the purpose of keeping the official ledger.

Keywords: Official Ledger, Keeping the Official Ledger, Debts of the Heir, Debts of Inheritance, Beneficiary Heir, Limitation of Liability..

* Bu makale, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yazılan ‘Türk Miras Hukukunda Mirasçıların Birlikte Sorumluluğu’ başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

** Ar. Gör., Pamukkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, skocar@pau.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7772-2974.

*** Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, facar72@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6027-3428.

GİRİŞ

Mirasbırakanın ölümüyle miras hukukuna hâkim olan külli halefiyet ilkesi gereği, mirasçılar mirası bir bütün olarak kazanmaktadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) m.599/2'de, İsviçre Medeni Kanunu (ZGB) Art.560 Abs.2'ye paralel olarak mirasçıların, Kanunda öngörülen ayırık durumlar saklı kalmak üzere, mirasbırakanın aynı haklarını, alacaklarını, diğer malvarlığı haklarını, taşınır ve taşınmazlar üzerindeki zilyetliklerini doğrudan doğruya kazandığı ve mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olduğu düzenlenmektedir¹. Aynı şekilde Alman Medeni Kanunu (BGB) § 1922'de de terekenin bir bütün olarak mirasçılara intikal ettiği düzenlenmiş; ancak terekedeki hakların ve borçların intikali ayrıca zikredilmemiş, malvarlığı (tereke) kavramıyla yetinilmiştir².

TMK m.641 gereği mirasçılar, intikal eden tereke borçlarından kişisel ve müteselsilen sorumludurlar. ZGB Art. 603 Abs.1'de ve BGB § 1967 Abs.1'de de mirasçıların tereke borçlarından müteselsil sorumluluğu esası benimsenmiştir. Kişisel ve müteselsil sorumluluğu esas alan bu sistemlerde tereke borçlarından sorumluluk açısından mirasçıların aleyhine doğabilecek sonuçların ortadan kaldırması için mirasçılara birtakım seçimlik haklar tanınmıştır. Öyle ki Türk-İsviçre hukukunda mirasın açılması ile mirasçılar, mirası kabul veya reddedebilecekleri gibi resmi defterin tutulmasını veya resmi tasfiyeyi isteyebilmektedirler. Terekenin resmi defterinin tutulmasıyla TMK m.619 vd. gereği mirasçılar, terekede yer alan aktif ve pasiflerin varlığını görebilecek ve öngörülen seçimlik hakları kullanabileceklerdir. Mirasçıların mirası resmi deftere göre kabul etmesi durumunda TMK m.628 ve m.629'a göre tereke borçlarından kişisel sorumluluk ya tamamen ortadan kalkmaktadır ya da sınırlandırılmaktadır³. BGB §1970-1974 hükümleri arasında da resmi defter tutmaya benzer alacaklıların çağrılması ve tereke borçlarının kaydedilmesine yönelik bir sistem öngörülmüştür⁴.

Çalışmamızda mirasçıların tereke borçlarından sorumluluğuna etki eden resmi defter tutma yolu, mukayeseli olarak incelenecektir. Bu kapsamda deftere yazılması öngörülen borçların kapsamı belirlenecek ve resmi defter tutmanın sonuçları açıklanacaktır. Akabinde de İsviçre Federal Mahkemesinin verdiği bir karar ışığında resmi defter tutmanın intikal borçları açısından mirasçıların sorumluluğuna etkisi tartışılacaktır.

- 1 Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukuku* (3. Baskı, Filiz 1987) 42 vd; Bülent Köprülü, *Miras Hukuku Dersleri* (Fakülteler Matbaası 1985) 366 vd; Ahmet Kılıçoğlu, *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet* (Sevinç Matbaası 1979) 22; Ömer Uğur Gençcan, *Tereke Hukuku* (Yetkin 2022) 59; Zahit İmre ve Hasan Erman, *Miras Hukuku* (14. Baskı, Der 2018) 10 vd; Numan Tekelioğlu, *Miras Paylaşma Sözleşmesi* (Seçkin 2021) 22.
- 2 Dieter Leipold, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (8. Auflage, C.H.Beck 2020) BGB §1922 N 1-4, 16-18.
- 3 Sezer Çabri, *Miras Hukuku Şerhi (TMK madde 575-639) Cilt II* (On İki Levha 2020) 702 vd; Tuba Birinci Uzun, *Mirasın Resmi Tasfiyesi* (Seçkin 2018) 42 vd.
- 4 Ilse Lohmann, *Beck'scher Online-Kommentar Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (60. Ed, C.H.Beck 2021) BGB § 1970 N 1; Norbert Joachim, 'Das Recht der Erbenhaftung' (2019) Notar (1) 3, 8; Wolfgang Küpper, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (8. Auflage, C.H.Beck 2020) BGB §1970 N 1.

I. TEREKE BORÇLARININ RESMİ DEFTERE KAYDEDİLMESİ

A. RESMİ DEFTERE KAYDEDİLECEK TEREKE BORÇLARININ BELİRLENMESİ

Mirasbırakanın malvarlığına dâhil olan, bu nedenle tereke ile mirasçılara intikal eden malvarlığı değerlerinin nelerden oluştuğu bazen mirasçılar tarafından bilinemez durumda olur. Mirasçılar terekeyi elde etmekle birlikte tereke kapsamında borçlardan da sorumlu olacağı için, onlar bakımından bu belirsizlik bir risk ya da tehlike yaratmaktadır. Bu riski minimize etmek üzere Kanunlar değişik hukuksal araçlar düzenlemiştir. Bu çerçevede resmi defterin tutulmasıyla ilk olarak, mirasçıların tereke borçlarından sorumluluğunun sınırlarının netleşmesi amaçlanmıştır⁵. Miras resmi deftere göre kabul eden mirasçının TMK m.628 gereği deftere kaydedilmeyen borçlardan sorumluluğunun olmadığı veya TMK m.629 gereği sınırlı olduğu kabul edildiğinden hangi borçların kaydedileceği hususu önem arz etmektedir.

TMK m.620/1'de terekeye ait aktif ve pasiflerin takdir edilen değerleriyle birlikte resmi deftere yazılacağı düzenlenmektedir. Deftere yazılacak pasifler, TMK m.641 ve m.681 gereği mirasçılarının sorumlu olduğu *tereke borçları* olsa gerektir. Zira TMK m.619 vd. hükümlerinde sadece terekenin pasifleri ifadesine yer verilmektedir.

Türk-İsviçre hukukunda hâkim görüş, *mirasbırakanın borçları* ile *mirasın intikalinden kaynaklanan borçları* tereke borcu olarak kabul etmektedir⁶. Alman hukukunda da tereke borçları, benzer biçimde sınıflandırılmıştır. BGB §1967 Abs.2'de mirasçılarının yükümlülüklerine ilişkin ikili bir sınıflandırma yapıldığı görülmektedir. Bu anlamda BGB §1967 Abs.2'de mirasbırakandan kaynaklanan borçlar ve mirasçılara etkileyen borçlar, tereke borçları olarak kabul edilmektedir⁷.

Resmi deftere kaydedilecek borçlardan *ilki*, mirasbırakandan intikal eden yani mirasbırakanın borçlarıdır. Mirasbırakanın borçları kavramı ile mirasbırakandan intikal eden ve ölümden önce doğan veya ölümden sonra doğsa bile borcu doğuracak sebebin mirasbırakanın hayatta olduğu

5 Sendi Yakuppur, *Resmi Defter Tutma ve Mirasın Tutulan Deftere Göre Kabulü* (Seçkin 2022) 96 vd; İmre ve Erman (n 1) 381 vd.

6 ZGB Art 603 ve Art 639'un Almanca metninde 'mirasbırakanın borcu' kavramına yer verilmektedir. Ancak yine de Türk-İsviçre hukukunda hâkim görüş, mirasbırakandan intikal eden borçları ve mirasın intikalinden kaynaklanan borçları tereke borcu olarak kabul etmektedir. Ahu Ayanoğlu Morali, 'Mirasın Açılmasından Önce Mirasçılarının Tereke Borçlarından Sorumluluğunda Geçerli Temel İlkeler ve Bu Sorumluluğun Sınırlandığı Haller' (2016) 11 (145-146) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 555, 556; Mustafa Dural ve Turgut Öz, *Türk Özel Hukuku C IV Miras Hukuku* (18. Baskı, Filiz 2022) 457; Köprülü (n 1) 399; Thomas Weibel, *Das Ende der Solidarhaftung der Erben* (Helbing&Lichtenhahn Verlag 2002) 62 vd; Stephan Wolf, *BK-Berner Kommentar Die Teilung der Erbschaft, Art 602-619 ZGB* (Stämpfli Verlag AG, 2014) ZGB Art 603 N 40; Jean Nicolas Druey, *Grundriss des Erbrechts* (5. Auflage, Stämpfli Verlag AG 2002) 184; Peter C. Schaufelberger and Katrin Keller Lüscher, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch II* (6. Auflage, Helbing Lichtenhahn 2019) ZGB Art 603 N 8; Peter Tuor, Bernhard Schnyder, Jörg Schmid and Alexandra Jungo, *ZGB Das Schweizerische Zivilgesetzbuch* (14. Auflage, Schulthess Juristische Medien AG 2015) 672.

7 BGB §1967 Abs 2: 'Zu den Nachlassverbindlichkeiten gehören außer den vom Erblasser herrührenden Schulden die den Erben als solchen treffenden Verbindlichkeiten, insbesondere die Verbindlichkeiten aus Pflichtteilsrechten, Vermächtnissen und Auflagen.'; Helmut Schuhmann, *Die Erbenhaftung* (Schenken und Vererben Bd 13, VSRW 2006) 23 ff; Küpper (n 4) BGB § 1967 N 5; Joachim, 'Das Recht der Erbenhaftung' (n 4) 6; Lohmann (n 4) BGB §1967 N 13.

dönemde mevcut olduğu borçlar kastedilmektedir⁸. Bu borçlar, mirasbırakanın sağlığında yaptığı bir sözleşmeden veya gerçekleştirdiği bir haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden hatta vekâletsiz işgörmeye gibi başka bir ilişki kaynaklı da doğmuş olabilmektedir⁹. Ancak mirasbırakanın sağlığında taraf olduğu borç ilişkilerinden doğan borç konusu edimin, borçlunun şahsına bağlı kişisel bir edim olmaması halinde mirasçılara intikali mümkündür¹⁰.

Resmi deftere terekenin mirasçılara intikalinden kaynaklanan borçlar da kaydedilecektir. Zira intikal borçları da TMK m.620/1 anlamında terekeye ait pasiflerdendir. Bu noktada mirasın açılmasıyla bağlantılı olan ve mirasın açılmasıyla doğan borçların kaydedileceği ifade edilmektedir. Bunların da TMK m.507 gereği cenaze ve terekenin mühürlenmesi ve yazımı giderleri, TMK m.643 gereği gebe kadının nafaka talebi ve TMK m.645 gereği mirasbırakan ile birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kimselerin üç aylık masrafları ve vasiyeti yerine getirme görevlisinin ücreti olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte TMK m.623/2'de terekenin resmi defterinin tutulmasından doğan masrafların da terekeden karşılanacağı öngörüldüğünden bunların da deftere kaydı gerekmektedir¹¹.

Terekenin intikalinden kaynaklanan intikal borçları yukarıda sayılanlarla sınırlı değildir. İntikal borçları, mirasın intikalinden kaynaklanan borçlar olduğundan terekenin intikalinden sonra da doğabilmektedir. Nitekim mirasın intikalinden sonra tereke değerlerinin korunması ve bakımı için de giderler yapılabilir. Türk-İsviçre hukukunda miras ortaklığı devam ederken terekeyi ilgilendiren işlemler nedeniyle doğan borçların da tereke borcu olarak değerlendirildiği ve intikal borcu kapsamına alındığı görülmektedir. Yani terekeden türeyen ve mirasın paylaşmadığı süre zarfında terekedeki varlıkların acil onarımı ve korunması ile alakalı olarak doğan borçlar bu anlamda değerlendirilebilecektir. Aynı şekilde terekeye ait bir binanın veya hayvanın verdiği zarardan doğan borç, her ne kadar mirasbırakanın borcu olmasa da terekeden türemektedir¹². Nitekim bu gibi borçların, Alman hukukunda tereke borcu olarak kabul edildiği ve terekeden karşılanması gerektiği ifade edilmektedir¹³. Dolayısıyla mirasbırakanın borçları yanında yukarıda sayılan intikal ile bağlantılı

8 Yakuppur (n 5) 96 vd.

9 Örneğin satış sözleşmesinden doğan bedel ödeme borcu, trafik kazasından doğan maddi tazminat borcu, mirasbırakanın malvarlığına dâhil olmuş borç olmayan şeyin ifası gibi borçlar bu kapsamdadır.

10 Halil Akkanat, *Ölümün Özel Hukuk Borç İlişkilerine Etkisi* (Filiz 2004) 138; Nesibe Gülgün Dalkılıç, *Miras Paylaşımından Sonra Mirasçıların Müteselsel Sorumluluğu* (Turhan 2017) 54 vd; Osman Gökhan Antalya ve Murat Topuz, *Marmara Hukuk Yorumu Medeni Hukuk C I* (4. Baskı, Seçkin 2021) 128 vd; Joachim, 'Das Recht der Erbenhaftung' (n 4) 5.

11 K. Fikret Arık, 'Resmi Defter Tutma Müessesesi' (1957) 9 (2) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi 245, 261; Yakuppur (n 5) 99; BGB §1967 Abs 2 gereği Alman hukukunda da mirasçılara etkileyen borçlar kavramı ile mirasbırakanın borçları dışında terekenin intikalinden kaynaklanan borçların da tereke borcu olduğu kabul edilmiştir. BGB §1968 gereği mirasbırakanın cenaze masrafları ve BGB §1969 gereği mirasbırakanla aynı hanede yaşayan ve onun bakımı altında olan aile üyelerine ölüm sonrası nafaka borcu, intikal borcu niteliğindedir. Alman hukukunda da mirasın intikali anında bulunmayan ancak daha sonra ortaya çıkan terekenin yönetimine ve tasfiyesine yönelik borçlar da tereke borcu kapsamına alınmıştır. Küpper (n 4) BGB § 1967 N 1-12; Schuhmann (n 7) 24; Joachim, 'Das Recht der Erbenhaftung' (n 4) 6; Lohmann (n 4) BGB § 1967 N 13.

12 Christian A. Gübeli, *Glaubigerschutz im Ebrecht* (Schulthess Verlag 1999) 35.

13 Mirasçının mirasın intikalinden sonra terekeyi konu alan sözleşmelerden doğan borçların yalnızca terekeden tahsil edilmesi mümkün olabilmektedir. Ancak bunun için sözleşmenin karşı tarafı ile sözleşmeden doğan borçtan yalnızca terekeden karşılanacağını karşılaştırılmalıdır. Bu durumda mirasçı, alacaklıya karşı kişisel malvarlığı ile sorumlu olmayacaktır. Norbert Joachim, *Erbenhaftung* (4.Auflage, Erich Schmidt 2018), 81; Küpper (n 4) BGB § 1967 N 17 ff.

intikal borçlarının da resmi deftere kaydedileceği varsayılıyorsa intikal sebebiyle doğan ve terekeyi ilgilendiren diğer borçların da kaydedilmemesi için bir sebep bulunmadığı ileri sürülebilecektir.

Bu noktada mirasçıların mirası resmi deftere göre kabul etmesi durumunda yalnızca defterde yazılan borçlardan sorumlu olacağına ilişkin TMK m.628 hükmünün, mirasbırakanın borçları yanında intikal borçları açısından da uygulanacağı kabul edilirse intikal borçlarının tamamının deftere kaydı zorunlu hale gelmektedir.

Ancak mirası resmi deftere göre kabul eden mirasçının yalnızca deftere kaydedilen borçlardan sorumlu olacağını düzenleyen TMK m.628 hükmünün yalnızca mirasbırakanın borçları için geçerli olduğu kabul edilirse, sorumluluk açısından resmi deftere yalnızca mirasbırakanın borçlarının yazılması yeterli olacaktır. Zira mirasçıların intikal borçlarından kişisel sorumluluğu, defterden bağımsız olarak devam edeceğinden, sorumluluk açısından deftere yazılmaması önemli olmayacaktır. Ancak her halükarda terekenin belirliliğinin sağlanması için mümkün olduğunca bütün intikal borçları deftere yazılmalıdır. Söz konusu etkinin intikal borçları için de geçerli olup olmadığı, çalışmanın devamında bu konuda verilen bir İsviçre Federal mahkemesi kararı eksenli incelenecektir¹⁴.

Bununla birlikte İsviçre öğretisinde terekeden karşılanacağı Kanunda öngörülen bazı borçlardan, mirasçıların kişisel sorumluluğunun olmaması gerektiği ileri sürülmektedir. TMK m.643/2'nin karşılığı olan ZGB Art.605 Abs.2'de ananın geçimi için gerekli ise ortaklık mallarından yararlanabileceği düzenlenmiştir¹⁵. Yalnızca terekenin sorumluluğu altında olan ve terekeden karşılanması gereken özel bir talep olarak değerlendirilmesi sebebiyle mirasçıların bu borçtan kişisel sorumluluğunun olmaması gerektiği ifade edilmektedir¹⁶. TMK m.643/2'de de miras açıldığında mirasçı olabilecek bir cenin varsa, ananın muhtaç olması durumunda doğuma kadar gerekli geçim giderlerinin terekeden karşılanacağı düzenlenmiştir. Yine İsviçre öğretisinde TMK m.645'e karşılık gelen ZGB Art.606 gereği mirasbırakanın ölümünde onunla birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kimselerin bakım ve barınma masraflarından mirasçıların kişisel sorumluluğunun olmadığı ifade edilmektedir¹⁷. Bu iki borç, her ne kadar tereke borcu sayılsa da İsviçre'ye benzer olarak Türk hukukunda da mirasçıların kişisel sorumluluğunun olmadığı kabul edilebilecektir. Bu tür borçlar, resmi deftere yazılmış bile olsalar mirasçıların sorumluluğu olmayacaktır. Resmi deftere kayıt ve defterin yasal etkisi, mirasçıların kişisel sorumluluğunun olduğu borçlar bakımından kabul edilmelidir.

TMK m.641 ve m.681 anlamında tereke borcu kavramına vasiyet borcu girmemektedir. Bu borç, mirasbırakanın borcu veya intikal borcu niteliğinde olmayıp esasında mirasçıların borcudur. Ancak öğretilerde hükmün geniş yorumlanarak kıyasen mirasçıların vasiyet borcundan müteselsilen sorumlu olması gerektiği ifade edilmektedir¹⁸.

14 Bundesgericht, 5A_241/2014, 28.05.2014.

15 Schaufelberger and Keller Lüscher (n 6) ZGB Art 605 N 8.

16 Yannick Minnig, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch II* (7. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag 2023) ZGB Art 603 N 15, Art 605 N 16; Thomas Weibel, *Praxiskommentar Ebrecht* (4. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag 2019) ZGB Art 605 N 5; Schaufelberger and Keller Lüscher (n 6) ZGB Art 605 N 8; Wolf (n 6) ZGB Art 603, N 41.

17 Minnig (n 16) ZGB II Art 603, N 15; Wolf (n 6) ZGB Art 603 N 41.

18 Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts (BGE) 101 II 218 S. 220 sayılı Federal Mahkeme kararında

Vasiyet borcu, Türk-İsviçre hukukundan farklı olarak Alman hukukunda BGB §1967 Abs.2 kapsamında intikal borcu olarak öngörülmüştür¹⁹.

Vasiyet borçlarının resmi deftere kaydedilip kaydedilmeyeceği hususu öğretilerde tartışmalıdır. Bu hususta ilk görüş, vasiyet borcunun pasifler kapsamında kaydedilmesi gerektiğini ifade etmiştir²⁰. Diğer bir görüşe göre, vasiyet borçları mirasbırakanın değil, cüzi haleflerin borcu olduğundan ilan yoluyla bildirim yapılması gerekmeksizin terekenin gerçek durumunun tespiti açısından resmi deftere kaydedilmelidir²¹.

B. TEREKE BORÇLARININ RESMİ DEFTERE KAYDEDİLMESİ USULÜ

TMK m.620 vd. hükümlerinde resmi defterin tutulmasına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Bununla birlikte Türk Medeni Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük'te de resmi defterin tutulmasına ilişkin hükümler öngörülmektedir²². Ayrıca TMK m.620/4'te terekenin resmi defterinin tutulmasıyla usulünün Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle düzenleneceği belirtilse de henüz böyle bir düzenleme yapılmamıştır. Bu noktada İsviçre hukukunda Kantonlar söz konusu usule ilişkin düzenlemeler öngörmüş olsa da Türk hukukunda resmi defterin tutulmasındaki usulde belirsizlikler ortaya çıkmıştır²³.

TMK m.620'de terekeye ait pasiflerin takdir edilen değerleriyle resmi deftere kaydedileceği düzenlenmiştir. TMK m.622/1'de de resmi kayıtlardan veya mirasbırakanın belgelerinden varlığı anlaşılan borçların deftere doğrudan doğruya geçirileceği öngörülmüştür. Böylece Sulh hâkimi, ilgili kayıt ve belgelerden varlığını tespit ettiği borçlar için TMK m.621 gereği ilan yoluyla çağrı yoluna başvurmak zorunda olmaksızın kaydı gerçekleştirecektir²⁴. TMK m.620'de ifade edildiği gibi Sulh hâkimi tarafından, aktif ve pasifleri takdir edilen değerleriyle yazılması gerekmektedir. Değer biçme ile tereke aktiflerinin pasifleri karşılayıp karşılamadığının tespiti sağlanabilecektir.

Doğrudan doğruya resmi deftere kaydedilmeyen borçlar için ise TMK m.621'de ilan yoluyla çağrı usulü öngörülmüştür. TMK m.621/1.1'de sulh mahkemesinin, mirasbırakanın alacaklıları ile

müteselsil sorumluluğun kıyasen vasiyet borcu için de söz konusu olması gerektiği ifade edilmiştir. Weibel, *Das Ende der Solidarhaftung der Erben* (n 6) 124; Rona Serozan ve Baki İlkay Engin, *Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları* (8. Baskı, Seçkin 2022) 343; Kocayusufoğlu (n 1) 266; Stephanie Hrubesch Millauer, *Erbrecht Art 457-640 ZGB, CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht* (3. Auflage, Schulthess Verlag 2016) Art 484, N 65; Peter Weimar, *Die Gesetzlichen Erben; Die Verfügungsfähigkeit, Die Verfügungsfreiheit, Die Verfügungsarten, Die Verfügungsformen, Art 457-516 ZGB, BK - Berner Kommentar* (Stämpfli Verlag AG 2009) ZGB Art 484, N 26 ff.

19 Serozan ve Engin (n 18) 82; Joachim, 'Das Recht der Erbenhaftung' (n 4) 6; BGB § 1967 Abs 2'de mirasçılarının etkilendiği borçlar kapsamında vasiyet borcuna ek olarak mirasçılarının saklı paydan kaynaklanan ve yüklemenden doğan borçları da tereke yükümlülükleri olarak değerlendirilmiştir.

20 Tartışma hakkında bkz. Yakuppur (n 5) 100 vd.

21 Arık (n 11) 268.

22 RG 10.03.2003/25195.

23 Yakuppur (n 5) 89.

24 Ali Naim İnan, Şeref Ertaş ve Hakan Albaş, *Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku* (11. Baskı, Seçkin 2022) 533 vd; Osman Gökhan Antalya ve İpek Sağlam, *Marmara Hukuk Yorumu Miras Hukuku C III* (5. Baskı, Seçkin 2021) 451; Yakuppur (n 5) 90; Çabri (n 3) 711 vd.

borçlularını belli bir süre içinde alacaklarını ve borçlarını bildirmeleri için bir ay arayla iki defa yapılacak ilân yoluyla çağıracağı düzenlenmiştir. İlgili ilan, her bir alacaklının şahsen davet edilmesi usulüyle değil, bütün alacaklı ve borçlulara genel olarak yapılmaktadır. Ancak hâkim gerekli görürse isim ve adresi bilinen alacaklı ve borçlulara şahsen tebligat yapılmasına karar verebilecektir. Yapılan ilanda alacaklılara alacağını bildirmemenin sonuçları hakkında bilgi verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. İsviçre öğretisinde söz konusu sonuçlar açıkça bildirilmemişse mirasçılar TMK m.629/2 gereği alacaklıya zenginleşmesi ölçüsünde sorumlu olması gerektiği ifade edilmektedir. Türk öğretisine göre de resmi defterin tutulmasının sonuçları hakkında yeterli bilgi verilmemesi hali, İsviçre'ye paralel olarak alacaklının kusuru olmaksızın alacağını deftere yazdıramaması olarak nitelendirilmelidir²⁵.

Alman hukukunda ise BGB §1970'de düzenlenen usul (Aufgebotsverfahren) ile resmi defter tutmaya benzer bir sistem öngörülmüştür. Bu sisteme ilişkin olarak BGB §1970 vd. hükümlerine göre alacaklılar, mahkeme tarafından alacaklarını bildirmeleri için çağrılmakta ve tereke borçları kaydedilmektedir. Mahkeme çağrı üzerine bildirimde bulunmayan alacaklılar için mirasçının sorumluluğun sınırlandırılacağına dair karar vermektedir²⁶.

II. RESMİ DEFTER TUTMANIN SONUÇLARININ TEREKE BORÇLARININ TÜRLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. TEREKENİN RESMİ DEFTERİNİN TUTULMASININ GENEL OLARAK TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞA ETKİSİ

Mirasın intikaliyle mirasçıların tereke borçlarından kişisel sorumluluğu, TMK m.606 gereği mirasın kabulü veya üç aylık ret süresinin geçmesi, yani mirasçıların mirası kesin olarak kazanmaları ile başlamaktadır²⁷. Benzer şekilde BGB §1944 Abs.1'e göre de mirasçılar, altı hafta içinde mirası reddetmedikleri takdirde kesin mirasçı sıfatını kazanmaktadırlar²⁸.

Mirasçıların tereke borçlarından TMK m.599/2, TMK m.641 ve m.681 gereği kişisel ve müteselsil sorumluluğu bulunmaktadır²⁹. Türk-İsviçre hukukunda mirasçıların tereke borçlarında sorumluluğu, Kanunda öngörülen hallerde sınırlandırılmakta yahut tamamen ortadan kalkmaktadır. TMK m. 619 vd. gereği terekenin resmi defterinin tutulması ile mirası deftere göre kabul eden mirasçıların deftere kaydedilmeyen borçlardan sorumluluğunu ya tamamen ortadan kalkmaktadır ya da sınırlandırılmaktadır³⁰.

25 Yakuppur (n 5) 104 vd.

26 Küpper (n 4) BGB § 1973 N 6.

27 Hayrunnisa Özdemir, 'Mirasçıların Mirasın Borçlarından Dolayı Sorumluluğu' (2012) 16 (1-2) EÜHFD 191, 193 vd.; Cem Baygın, *Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması* (Seçkin 2005) 53.

28 Schuhmann (n 7) 11; Joachim, 'Das Recht der Erbenhaftung' (n 4) 3.

29 Nurşin Ayiter, *Miras Hukuku* (S yayınları 1980) 231; Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C 2* (14. Baskı, Vedat 2018) 469, 473; Serozan ve Engin (n 18) 82, 91.

30 Baygın (n 26) 60 vd.; İnan, Ertaş ve Albaş (n 23) 538 vd.

TMK m.628/1 gereği mirasçılar mirası resmi deftere göre kabul ederse yalnızca deftere yazılı olan borçlardan kişisel ve müteselsilen sorumludurlar. Ancak sorumluluğu kaldıran bu düzenleme, TMK m.629/2 ile alacağını deftere kusuru olmaksızın yazdıramayan veya alacağı bildirdiği halde deftere yazılmayan alacaklının menfaati lehine dengelenmektedir. TMK m.629/2 gereği mirası deftere göre kabul eden mirasçı, ilgili alacaklıya karşı terekeden zenginleşmesi ölçüsünde sorumlu olmaktadır³¹.

BGB'de ise mirasçılarının sorumluluğu; BGB §1970-2017'de tek bir mirasçının sorumluluğu ve BGB §2058-2063'te de birden fazla mirasçının sorumluluğu olmak üzere ikili bir sistemde hükme bağlanmıştır. Mirası reddetmeyen tek bir mirasçının sorumluluğu, BGB'de beşinci kitabın ikinci başlığında BGB §1967-2017 arasında yer almaktadır. Devamında mirasbırakanın birden çok mirasçısı olması halinde meydana gelecek miras ortaklığına ilişkin BGB §2032-2057a hükümleri sevk edilmiştir. Miras ortaklığını oluşturan mirasçılarının tereke borçlarından birlikte sorumluluğuna ilişkin sistem ise BGB §2058-2063 kapsamında açıklanmıştır. Görülmektedir ki Alman hukukunda tek bir mirasçının sorumluluğu kapsamında BGB §1970-2017 hükümleri arasında mirasçılarının kişisel sorumluluğu ve kişisel sorumluluğun terekeyle sınırlandırıldığı haller düzenlenmektedir. Bununla birlikte BGB §2058-2063 gereği miras ortaklığının varlığı halinde mirasçılarının müteselsil sorumluluğu bulunmaktadır³².

BGB §1970-2017 arasında tereke borçlarından mirasçının kişisel sorumluluğunu kaldıran ve sorumluluğu terekeyle sınırlandırılan düzenlemeler öngörülmüştür. İlk olarak da BGB §1970'de alacaklıların alacaklarını bildirmeleri için çağrılmasına ve tereke borçlarının kaydedilmesine ilişkin bir usule yer verilmektedir. Türk-İsviçre hukukunda resmi defter tutmaya benzeyen ancak hüküm ve sonuçları açısından farklılık arz eden bu usule göre, alacaklılarını bildirmeyen alacaklılara karşı BGB §1973 gereği sorumluluk terekeyle sınırlanmakta yahut ortadan kalkmaktadır. Öyle ki BGB §1973 Abs.1'e göre, öncelikle alacağını bildiren alacaklılar tatmin edilecek; bildirimde bulunmayan alacaklıların alacakları ise ancak terekede kalan değerler ölçüsünde giderilecektir³³. Bu noktada mirasçı, bildirilen alacağın tatminiyle terekedeki aktiflerin tükendiğini ileri sürerek, bildirilmeyen alacağı karşılamayı reddedebilecektir³⁴.

31 Kemal Oğuzman, *Miras Hukuku* (6. Baskı, Filiz 1995) 304; Cem Özcan, "Terekenin Resmi Defterinin Tutulması Talebinden Sonra Miras Ortaklığına Temsilci Atanmasının İstenmesi" (2023) 200 (84-90) *Terazi Hukuk Dergisi*, 87 vd; Ridade Tuba Ayalp, *Mirasçılarının Tereke Borçlarından Sorumluluğu* (Seçkin 2023) 136 vd; Dural ve Öz (n 6) 428 vd; İmre ve Erman (n 1) 392 vd; Antalya ve Sağlam (n 23) 455; Çabri (n 3) 763 vd.

32 Qiang Wang, *Optimiert oder nur halbherzig geändert?—Die Erbenhaftung für Nachlassverbindlichkeiten in Chinas neuem Erbrecht im rechtswissenschaftlichen und -terminologischen Vergleich zum deutschen Erbrecht, Zeitschrift für Vergleichende Rechtswissenschaft* (Deutscher Fachverlag GmbH 2022) 68, 90; Joachim, *Erbenhaftung* (n 13) 1.

33 Lohmann (n 4) BGB § 1970 N 1; Küpper (n 4) BGB § 1970 N 1; Joachim, 'Das Recht der Erbenhaftung' (n 4) 8.

34 Küpper (n 4) BGB § 1973 N 3-5; Lohmann (n 4) BGB § 1970 N 15.

B. RESMİ DEFTERİN TUTULMASININ İNTİKAL BORÇLARINDAN SORUMLULUĞA ETKİSİ

1. İncelemeler

Yukarıda da ifade edildiği üzere resmi deftere mirasbırakanın borçları ve terekenin intikalinden kaynaklanan intikal borçları kaydedilecektir. Mirası resmi deftere göre kabul eden mirasçuların TMK m.629/1 gereği deftere kaydedilmeyen borçlardan sorumluluğu bulunmamaktadır. Peki, mirasçuların sorumluluğunu kaldıran bu düzenleme, terekeye kaydedilen veya kaydedilmesi öngörülen bütün tereke borçları için geçerli olacak mıdır?

Bu hususta ilk olarak TMK m.628/3 ve m.629/1 ve karşılığı ZGB Art.589 Abs.3 ve Art. 590 Abs.1'in lafzı incelenmelidir. TMK m.629/1'de, alacaklarını süresi içinde yazdırmayan alacaklılara karşı mirasçı, kendi kişisel mallarıyla sorumlu olmadığı gibi; terekeden kendisine geçen mallarla da sorumlu tutulamayacağı düzenlenmiştir. Burada mirasbırakanın alacaklıları veya tereke alacaklıları ayırımına gidilmemiş olsa da TMK m.628/3'te mirasbırakanın deftere yazılmış olan borçları ifadesi kullanıldığı görölmektedir. TMK m. 628/3'ün karşılığı ZGB Art. 589 Abs. 3'te mirasçuların deftere kaydedilen borçlardan sorumlu olduğu; TMK m.629/1'e karşılık gelen ZGB Art. 590 Abs.1'de ise mirasbırakanın alacaklıları anlamına gelen 'Gläubigern des Erblassers' ifadesinin kullanıldığı ve hükümde alacağını kaydettirmeyen mirasbırakanın alacaklılarına karşı mirasçuların sorumluluğunun olmadığı düzenlenmiştir.

İlgili Kanun maddelerinin lafızlarına bakıldığında, mirasçuların yalnızca resmi deftere yazılmayan mirasbırakanın alacaklarından sorumlu olmadığı söylenebilecektir. Bu durumda deftere yazılmayan intikal borçlarından mirasçuların sorumluluğunun sınırlandırılmayacağı ve deftere yazılın veya yazılmasın ilgili borçlardan kişisel sorumluluğunun devam edeceği sonucu çıkmaktadır.

Ancak TMK ve ZGB kapsamında 'mirasbırakanın borcu' ifadesiyle esasında tereke borcunun kastedildiği ve bu kavramların birbirinin yerine kullanılması nedeniyle birliğin oluşmadığı hükümlerin varlığı dikkate alındığında söz konusu lafzi yorum yerinde olabilecek midir? Bu durumda Kanun koyucunun TMK m.628/3'teki 'mirasbırakanın borçlarının kaydedilmesi' ifadesiyle tereke borçları kapsamında intikal borçlarını da kastediyor olması, ihtimal dâhilindedir.

2. Soruna İsviçre Federal Mahkemesinin Yaklaşımı

İsviçre Federal Mahkemesi kararına konu olan olayda, mirasbırakan 2011 yılında ölmüş; iki kızı yasal mirasçı olmuştur. Terekenin resmi defteri tutulmuş ve mirasçulardan biri mirası kayıtsız şartsız kabul ederken diğeri mirası resmi deftere göre kabul etmiştir³⁵. Mirası kayıtsız şartsız kabul eden mirasçı, 2012 yılında TMK m.640/3 gereği miras ortaklığı temsilcisi atanması talebinde bulunmuş ve 2013 yılında atanmıştır. Buna ilişkin 800 CHF tutarındaki giderler de terekeden tahsil edilmiştir. Bunun

35 Bundesgericht, 5A_241/2014, 28.05.2014.

üzerine mirası resmi deftere göre kabul eden mirasçı, terekeden tahsile itiraz ederek, giderlerin miras ortaklığı temsilcisi talebinde bulunan mirasçıya yükletilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Bu noktada Federal Mahkeme, miras ortaklığı temsilcisi atanmasından doğan giderlerin hukuki niteliğini değerlendirmiştir. Öncelikle mahkeme, miras ortaklığı temsilcisinin talepte bulunan mirasçının şahsi menfaatleri için değil miras ortaklığı menfaati için çalıştığını belirtmiştir. Her ne kadar tek bir mirasçının talebiyle atansa da ilgili giderler, miras ortaklığına ait giderler olarak kabul edilmelidir. Yani tereke borcu niteliği taşıdığından terekeden tahsil edilmelidir. Bununla birlikte Federal Mahkeme, miras ortaklığı temsilcisi atanmasından kaynaklanan ve ölüm gerçekleşikten sonra ortaya çıkan söz konusu giderlerin, intikal borcu niteliğinde olduğunu ve mirasçıların bu borçtan ZGB Art. 603 (TMK m.641) ve Art.639 (m.681) gereği müteselsilen sorumlu olduklarını ifade etmiştir.

Federal Mahkeme, miras ortaklığı temsilcisi atanması giderlerini, intikal borcu kapsamında tereke borcu olarak kabul etse de ZGB Art. 590 Abs.1'de (TMK m.629/1) 'mirasbırakanın alacaklılarının alacakları' ifadesine yer verildiğinden hükmün uygulamasının dışında kaldığına hükmetmiştir. Yani intikal borçlarından sorumluluk açısından mirasçının, mirası resmi deftere göre kabul edip etmemesinin bir önemi bulunmamaktadır. Mirası resmi deftere göre kabul eden mirasçının ZGB Art.590 Abs.1 gereği resmi deftere kaydedilen borçlarla sınırlı sorumluluğu yalnızca mirasbırakanın borçları için olmalıdır. Ayrıca Mahkeme, intikal borçlarının resmi defter tutulmasından sonra ortaya çıkabileceğini, dolayısıyla deftere kaydının yapılamayacağını ifade etmiştir. Nitekim olayda da bu şekilde olmuştur. Bu doğrultuda mirasçı, mirası resmi deftere göre kabul ettiğini iddia ederek intikal borcunu ödemekten kurtulamayacaktır.

3. Değerlendirmeler

Genel olarak İsviçre öğretisinde, İsviçre Federal Mahkemesinin ilgili kararına atıf yapılarak, resmi deftere göre kabulün intikal borçlarından sorumluluğa etkili olmadığı kabul edilmiştir³⁶.

Bununla birlikte öğretilerde *bir görüş*, ZGB Art.590'un lafzına bağlı kalarak yalnızca mirasbırakanın borçlarından sorumluluğun sınırlandırılmasını ve intikal borçlarının mirasbırakanın borcu olmaması nedeniyle kapsama alınmamasını şekilci bulsa da nihayetinde Federal Mahkemenin kararını yerinde bulmuştur³⁷. Terekenin resmi defterinin tutulması ve özellikle alacaklıların çağrılması usulü ile mirasçıların içinde bulunduğu belirsizliğin ortadan kalkması ve terekedeki aktif ve pasifler hakkında mirasçıların bilgi sahibi olması amaçlanmaktadır. Görüşe göre, TMK m.629 gereği deftere yazılmayan borçlardan sorumlu olunmayacağı ya da en azından zenginleşmesi ölçüsünde sorumlu olacağını yönündeki engelleyici etki, mirasçıların mirası kabul veya resmi deftere

36 Daniel Leu and Lukas Brugger, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch II* (7. Auflage, Helbing Lichtenhahn 2023) ZGB Art 589 N 4; Daniel Abt, *CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht Erbrecht Art 457-640 ZGB* (3. Auflage, Schulthess 2016) ZGB Art 589 N 3.

37 Michael Nonn, 'Wer haftet für die Kosten der Bestellung einer Erbenvertretung- und wirkt sich die Annahme unter öffentlichem Inventar auf diese Haftung aus?' *Zeitschrift für Erbrecht, Successio* (Schulthess Juristische Medien 2016) 44, 46.

göre kabul etmesini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bu sayede mirasçı, tereke hakkında bilgili olacak ve böylece şüphede halinde mirası reddetmesinin önüne geçilebilecektir. Dolayısıyla TMK m.628 gereği resmi defter tutulması ile amaçlanan, terekeyle bağlantılı bütün borçlar özellikle de mirasçuların mirasın intikalinden sonra girdiği borçlar veya en azından doğmasına sebep olduğu borçlar için genel bir koruma sağlamak değildir. Ayrıca miras ortaklığı temsilcisinin atanmasından doğan borçlarda olduğu gibi intikal borçlarının bir kısmı resmi defterin tamamlanmasından sonra ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple intikal borçlarının, resmi deftere yazılması veya yazılmaması, ilgili borçlardan sorumlulukta bir rol oynamamalıdır³⁸.

Federal Mahkeme ilk olarak, ZGB Art. 590 Abs.1'de (TMK m.629/1) 'mirasbırakanın alacaklılarının alacakları' ifadesine yer verildiğinden intikal borçlarının kapsamda olmadığını ifade etmiştir. Ancak ZGB Art. 590 Abs.1 ve TMK m.628'de mirasbırakanın alacaklıları ve mirasbırakanın borçları kavramına yer verilmiş olması, mutlak surette sorumluluğun yalnızca mirasbırakanın alacaklılarına karşı sınırlandırılacağı anlamına gelmemelidir. Zira Kanunda mirasbırakanın borcu/tereke borcu/mirasbırakanın alacaklısı gibi kavramların kullanımında birlik bulunmamaktadır³⁹.

İntikal borçlarının bir kısmının intikalden sonra ve resmi defter tutulduktan sonra çıkması muhtemeldir. Federal mahkeme bu sebebe dayanarak intikal borçlarının TMK m.628 anlamında değerlendirilmeyeceğini ifade etmiştir.

Ancak mirasçı, mirası resmi deftere göre kabul ederken, yalnızca defterde yazılan borçlardan sorumlu olacağını; deftere yazılmayan borçlardan da terekeden zenginleşeceği ölçüde sorumlu olacağını bilmektedir. Yani mirasçı, mirası resmi deftere göre kabul etmesiyle borçlardan sorumluluğu hususunda kişisel malvarlığını zarara uğratmayacak bir risk aldığı düşüncesindedir⁴⁰. Böylece mirasçı,

38 Nonn (n 36) 44, 47.

39 TMK madde 599/2'de mirasçuların, mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Nitekim TMK madde 105/3'de, ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakfın mirasbırakanın borçlarından sorumluluğunun özgülünen mal ve haklarla sınırlı olduğu öngörülmüştür. Terekenin resmi yöneticisinin sorumluluğunu düzenleyen TMK madde 593/1'de tereke yöneticisinin görevleri arasında mirasbırakanın alacaklarının tahsili ve borçlarının ödenmesi sayılmıştır. Bunun yanında vasiyeti yerine getirme görevlisinin görevlerinin sayıldığı TMK madde 552'de vasiyeti yerine getirme görevlisinin tereke borçlarını ödeyeceği düzenlenmiştir. Baygın (n 26) 26.

40 Hukuk Genel Kurulu, E 2014/1036 K 2016/551, 27.02.2016, 'Bazen tereke, açık ve kesin bir durum ifade etmez. Bu hallerde mirasçı, ret hakkını kullanıp kullanmamakta tereddüde düşer. İşte bu haklı şüphede karşısında kabul veya ret konusunda güvenli bir karara varmasını sağlamak için, terekenin defterinin tutulması öngörülmüştür. Bu yolla mirasçı, bilinçli olarak ret hakkını kullanıp tereke borçlarından şahsi malvarlığı ile sorumlu olmaktan kurtulacağı gibi, deftere göre kabul etmekle de, borçlar ödendikten sonra, geriye kalanı almak hakkını kazanır. .', Erhan Günay, *Miras Hukukunda Mirasçuların Sorumluluğu ve Alacaklıların Korunması* (Seçkin 2019) 221 vd.

Öğretide de resmi deftere yazılan borçlardan mirasçuların sorumluluk açısından korunmasına gerek olmadığı ifade edilirken mirasçuların defteri inceleme hakkına sahip olduğu hususuna atıf yapılmıştır. Yani mirasçının, mirası tutulan deftere göre kabul etmesi, deftere yazılan tereke borçlarından dolayı sorumluluğu göze alması anlamına gelmektedir. Çabri (n 3) 763.

Mirasçuların sorumluluğunun çerçevesi belirlenirken mirasçuların defteri inceleme hakkına ve dolayısıyla mirasçuların borçlar konusundaki bilgi sahibi olmasına vurgu yapılıyorsa kanaatimizce deftere yazılmayan intikal borçlarından sınırlama olmaksızın kişisel sorumluluğun olduğunu savunmak, mirasçuları varlığını bilemeyeceği borçlar açısından güvensiz bir konuma getirmektedir. Nitekim ilgili Hukuk Genel Kurulu kararında da mirasçının tereke aktif ve pasiflerinin miktarı hususunda yaşayacağı tereddüde vurgu yapılmış ve resmi defterin düzenlenmesi ile mirasçının mirası kabul veya ret konusunda güvenli bir karara varmasının amaçlandığı ifade edilmiştir.

mirası kayıtsız şartsız kabul ettiğinde ortaya çıkacak belirsizlikten kurtulmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla intikal borçlarının tamamından sınırsız kişisel sorumluluğun devam etmesi, mirasçı açısından aleyhedir. Bu sebeple miras resmi deftere göre kabul eden mirasçı, resmi defter tutulmadan önce doğan intikal borçlarından TMK m.628 gereği deftere yazılması durumunda sorumlu olmalıdır. Yani ilgili borçlardan TMK m.629/1 gereği mirasçının sorumluluğu bulunmamalıdır. Ancak burada da TMK m.629/2 intikal borcu, kusur olmaksızın deftere yazılmamış veya bildirildiği halde deftere yazılmamışsa mirasçının sorumluluğu, zenginleşmesi ölçüsünde olmalıdır.

Resmi defter tutulmasından sonra doğan intikal borçlarından ise mirasçı, yalnızca deftere yazılan borçlardan sorumlu olacağını iddia ederek ödemedi kaçınmamalıdır. Zira resmi defterin tutulduğu anda henüz doğmayan bir borç söz konusu olduğundan, intikal alacaklısına alacağın deftere kaydedilmemesi nedeniyle kusur isnat edilemeyecektir. Şu halde defterin tutulmasından sonra doğan bir borç bakımından mirasçının sorumluluğunun TMK m.629/2'ye göre tayin edilmesi en dengeli çözüm olacaktır. Yani hükmü 'geniş yorumlamak' suretiyle anlam verilmeli ve buna göre terekeyi resmi deftere göre kabul etmiş olan mirasçı sorumlu tutulmalıdır. Dolayısıyla resmi defterin tutulmasından sonra doğan intikal borcundan sorumluluk, TMK m.629/2 gereği zenginleşme ölçüsünde olmalıdır. Böylece hem mirasçı ilgili borçtan sorumlu tutulmuş hem de sorumluluğu zenginleşme ölçüsünde sınırlandırılmış olacağından denge sağlanmış olacaktır.

Örneğin terekenin tamamı pasiflerden veya ağırlıklı kısmı pasiflerden oluşması durumunda mirası deftere göre kabul eden mirasçının bir zenginleşmesi olmayacağından ondan talepte bulunulamayacaktır. Böylelikle miras resmi deftere göre kabul eden mirasçının Kanunun da onayladığı amacı, yani sorumluluğu sınırlandırmak hatta tamamen kaldırma durumu gerçekleşmiş olmaktadır. Zenginleşme ölçüsünde mirasçıyı sorumlu tutmak, elde ettiği zenginleşmenin bir karşılığı olarak 'nimet-külfet dengesi' anlamında fedakârlık sayılabilecektir. Bu şekilde diğer mirasçılar ile arasındaki denge de korunmuş olacaktır. Zira deftere göre elde ettiği zenginleşmeye konu tereke unsuru/değeri, söz konusu borcun doğmasına kaynaklık eden bir malvarlığı değeri konumunda sayılabilir. Örneğin malvarlığına dâhil olan taşınmazın türettiği bir borcu, malik olan şahsın katlanması olağan ve yasal olan bir durumdur, aksi durum için Kanunda açık bir hüküm sevk edilmesi gerekmektedir.

Unutmamak gerekir ki, sistemimizde üçüncü şahıs aleyhine akit yasağı geçerlidir, bir kimse (Kanundaki ayrıksı durumlar hariç) tek taraflı işlemi ile (konu bakımından resmi defter tutulmasını talep ve bunu kabul) bir başkasını (olması gerekenden fazla) borç altına sokması mümkün değildir. Öte yandan malik hasara katlanır kuralı da yürürlüktedir. Mülkiyetin veya sahipliğin verdiği yetkilerden yararlanmak nasıl ki Kanun gereği ise, aksi olarak borçlarından da sorumluluk Kanun gereğidir.

SONUÇ

Terekenin resmi defterinin tutulması ile mirasçılarının terekenin aktif ve pasif varlığı hakkında bilgi sahibi olması sağlanmaktadır. Mirasçı, tutulan resmi deftere göre mirası kabul ederse borçlardan

sorumluluğu ya tamamen ortadan kalkmaktadır ya da terekeden zenginleşmesi ölçüsünde sınırlanmaktadır. Yani mirasçıların alacaklılara karşı kişisel malvarlığı korunmaktadır. Bu sebeple söz konusu sınırlandırmaya hangi borçların dâhil olacağı hususu, mirasçıların sorumluluğunun sınırları açısından önemli hale gelmektedir.

İsviçre Federal Mahkemesi ilk olarak Kanunda ilgili hükmün lafzını esas alarak yalnızca mirasbırakanın alacaklılarının kapsamında olduğunu ifade etmiş ve resmi defterin sorumluluğu sınırlandırıcı etkisinin tereke borcu olan intikal borçları için geçerli olmadığına karar vermiştir. Aynı zamanda Mahkeme, intikal borçlarının resmi defterin tutulmasından sonra ortaya çıkmasının muhtemel olması nedeniyle resmi deftere kaydedilemeyeceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla mirasçılar, zamansal olarak resmi deftere yazılması mümkün olmayan bir borçtan, ilgili borcun deftere yazılmadığını iddia ederek sorumluluktan kurtulamayacaktır.

İlgili karar sonrasında İsviçre öğretisinde, resmi defter tutma yolu ile mirasçıların *mümkün olduğunca* terekedeki pasifler hakkında bilgi edinmesinin amaçlandığı belirtilse de terekeyle bağlantılı bütün borçlar için mirasçılara bir koruma sağlanmadığı da ifade edilmiştir. Aynı zamanda resmi defterin tutulmasından sonra doğan intikal borçları için resmi deftere kaydedilmiş veya kaydedilmemiş ayrımı yapılamayacağından mirası kayıtsız şartsız veya deftere göre kabul eden mirasçı, bu borçların tamamından kişisel malvarlığıyla sorumlu olmalıdır.

Ancak kanaatimizce mirası resmi deftere göre kabul eden mirasçının, resmi defter tutulmasından sonra doğan intikal borçlarından sınırlama olmaksızın kişisel sorumluluğunun olduğunu kabul etmek, mirasçının Kanunun resmi defter tutma ile amaçladığı korumadan mahrum kalması anlamına gelmektedir. Bu sebeple sorumluluğunun yalnızca resmi deftere kaydedilen borçlardan olacağına (veya kusur olmaksızın kaydedilmediyse terekeden zenginleşmesi ölçüsünde olacağına) güvenerek mirası kabul eden mirasçının kişisel malvarlığına müdahale edilmemelidir. Bu sebeple defter tutulmadan önce doğan intikal borçlarından sorumluluk, mirasbırakanın borçlarından sorumlulukla aynı kapsamda değerlendirilmeli ve TMK m.628 ve m.629 hükümlerine tabi olmalıdır. Resmi defterin tutulmasından sonra doğan intikal borçları için ise TMK m.629 hükmü geniş yorumlanmalı ve ilgili borcun kusur olmaksızın deftere kaydedilmediği kabul edilerek sorumluluk terekeden zenginleşme ölçüsünde olmalıdır. Böylece resmi defterin tutulmasından sonra doğan intikal borçlarından örneğin terekeden türeyen borçlar veya tereke için yapılan masraflardan mirasçının sorumluluğu devam etmiş olacak ancak resmi defterin koruması nedeniyle terekeden zenginleşme ölçüsünde sınırlandırılacaktır. Sonuç itibarıyla terekenin resmi defterine göre kabul eden mirasçılar açısından da dengeli bir sonuca varılabilecektir.

KAYNAKÇA

Abt D, *CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht Erbrecht Art 457-640 ZGB* (3. Auflage, Schulthess 2016).

Akkanat H, *Ölümün Özel Hukuk Borç İlişkilerine Etkisi* (Filiz 2004).

Antalya OG ve Sağlam İ, *Marmara Hukuk Yorumu Miras Hukuku C III* (5. Baskı, Seçkin 2021).

Antalya OG ve Topuz M, *Marmara Hukuk Yorumu Medeni Hukuk C I* (4. Baskı, Seçkin 2021).

- Arık KF, 'Resmi Defter Tutma Müessesesi' (1957) 9 (2) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi 245-288.
- Ayalp RT, *Mirasçılardan Tereke Borçlarından Sorumluluğu* (Seçkin 2023).
- Ayanoğlu-Moralı A, 'Mirasın Açılmasından Önce Mirasçılardan Tereke Borçlarından Sorumluluğunda Geçerli Temel İlkeler ve Bu Sorumluluğun Sınırlandığı Haller' (2016) 11 (145-146) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 555-586.
- Ayiter N, *Miras Hukuku* (S Yayınları 1980).
- Baygın C, *Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması* (Seçkin 2005).
- Birinci-Uzun T, *Mirasın Resmi Tasfiyesi* (Seçkin 2018).
- Çabri S, *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 575-639) Cilt II* (On İki Levha 2020).
- Dalkılıç NG, *Miras Paylaşılmasından Sonra Mirasçılardan Mütessesil Sorumluluğu* (Turhan 2017).
- Druey JN, *Grundriss des Erbrechts* (5. Auflage, Stämpfli Verlag AG 2002).
- Dural M ve Öz T, *Türk Özel Hukuku C IV Miras Hukuku* (18.Baskı, Filiz 2022).
- Gençcan ÖU, *Tereke Hukuku* (Yetkin 2022).
- Gübeli CA, *Glaubigerschultz im Ebrecht* (Schulthess Verlag 1999).
- Günay E, *Miras Hukukunda Mirasçılardan Sorumluluğu Ve Alacaklıların Korunması* (Seçkin 2019).
- Hrubesch-Millauer S, *Erbrecht Art 457-640 ZGB, CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht* (3. Auflage, Schulthess Verlag 2016).
- İmre Z ve Erman H, *Miras Hukuku* (14. Baskı, Der 2018).
- İnan AN, Ertaş Ş ve Albaş H, *Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku* (11. Baskı, Seçkin 2022).
- Joachim N, 'Das Recht der Erbenhaftung' (2019) Notar (1) 3-12.
- Joachim N, *Erbenhaftung* (4.Auflage, Erich Schmidt 2018).
- Kılıçoğlu A, *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet* (Sevinç Matbaası 1979).
- Kocayusufpaşaoğlu N, *Miras Hukuku* (3. Baskı, Filiz 1987).
- Köprülü B, *Miras Hukuku Dersleri* (Fakülteler Matbaası 1985).
- Küpper W, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (8. Auflage, C.H.Beck 2020).
- Leipold D, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (8. Auflage, C.H.Beck 2020).
- Leu D and Brugger L, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch II* (7. Auflage, Helbing Lichtenhahn 2023).
- Lohmann I, *Beck'scher Online-Kommentar, Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (60. Ed, C.H.Beck 2021).
- Minnig Y, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch II* (7. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag 2023).
- Nonn M, 'Wer haftet für die Kosten der Bestellung einer Erbenvertretung–und wirkt sich die Annahme unter öffentlichem Inventar auf diese Haftung aus?' Zeitschrift für Erbrecht, Successio (Schulthess Juristische Medien 2016) 44-47.
- Oğuzman K ve Öz T, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C 2* (14. Baskı, Vedat 2018).
- Oğuzman K, *Miras Hukuku* (6. Baskı, Filiz 1995).
- Özcan C, 'Terekenin Resmi Defterinin Tutulması Talebinden Sonra Miras Ortaklığına Temsilci Atanmasının İstenmesi' (2023) 200 Terazi Hukuk Dergisi 84-90.
- Özdemir H, 'Mirasçılardan Murisin Borçlarından Dolayı Sorumluluğu' (2012) 16 (1–2) EÜHFD 191-223.
- Schäufelberger PC, and Keller Lüscher K, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch II* (6. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag 2019).
- Schuhmann H, *Die Erbenhaftung* (Schenken und Vererben Bd 13 VSRW 2006).
- Serozan R ve Engin Bİ, *Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları* (8. Baskı, Seçkin 2022).

Tekelioğlu N, *Miras Paylaşma Sözleşmesi* (Seçkin 2021).

Tuor P, Schnyder B, Schmid J and Jungo A, *ZGB Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, (14. Auflage, Schulthess Juristische Medien AG 2015).

Wang Q, *Optimiert oder nur halbherzig geändert?–Die Erbenhaftung für Nachlassverbindlichkeiten in Chinas neuem Erbrecht im rechtswissenschaftlichen und -terminologischen Vergleich zum deutschen Erbrecht*, *Zeitschrift für Vergleichende Rechtswissenschaft*, (Deutscher Fachverlag GmbH 2022).

Weibel T, *Das Ende der Solidarhaftung der Erben*, (Helbing Lichtenhahn Verlag 2002).

Weibel T, *Praxiskommentar Ebrecht* (4. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag 2019).

Weimar P, *Die Gesetzlichen Erben; Die Verfügungsfähigkeit, Die Verfügungsfreiheit, Die Verfügungsarten, Die Verfügungsformen, Art 457-516 ZGB, BK - Berner Kommentar* (Stämpfli Verlag AG, 2009).

Wolf S, *BK - Berner Kommentar Die Teilung der Erbschaft, Art 602-619 ZGB* (Stämpfli Verlag AG, 2014).

Yakuppur S, *Resmi Defter Tutma ve Mirasın Tutulan Deftere Göre Kabulü* (Seçkin 2022).